

ב"ה

פרשת ויגש

ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך
(בראשית מ"ה י"ד)

יוסף התגעגע לבנימין

על הפסוק "ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם גו", מובא בזהר (קצט, א) "רבי חייא פתח ואמר בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך כו' וכיון שברא קודשא בריך הוא לאדם יהב קמיה אורייתא כו' מנלן דכתיב אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה, ולבתר ויאמר לאדם כו' וכל אינון דעברו על מלה חדא דאורייתא אתפסו בה, שלמה מלכא דאתחכם על כל בני עלמא, עבר על מלה חדא דאורייתא, וגרים ליה לאתעברא מלכותיה מיניה כו'. ויוסף דהוה ידע אורייתא, ואחוי נפלו בידיה, אמאי גלגל עלייהו כל גלגולא דא, והא איהו ידע אורייתא דאוליף ליה אבוי. אלא חס ושלום דיוסף גלגל עלייהו גלגולין לנקמא מנייהו, אלא כל דא לא עבד אלא לאייתאה לאחיה בנימין לגביה כו'".

(רבי חייא פתח ואמר בנפול אויבך אל תשמח, ובכשלו אל יגל לבך, הקב"ה עשה את האדם שיזכה לכבודו, ולשרת לפניו תמיד, ולעסוק בתורה יומם ולילה, משום שהקב"ה חפץ תמיד בתורה.

וכיון שברא את האדם, נתן לפניו התורה, ולימדו לדעת דרכיה, מנלן, דכתיב "אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה"^[1] ואחר כך "ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וסור מרע בינה"^[2], כיון שהתבונן בה ולא שְׁמַרְהָ, ועבר על מצות ריבוננו, נתפס בעונו.

וכל אלו שעוברים על דבר אחד שבתורה, נתפסים בה. שלמה המלך, שנתחכם על כל בני העולם, עבר על דבר אחד שבתורה, וגרם לעצמו, שעברה ממנו מלכותו, ושתחלק המלכות מבניו. מי שעובר על כל התורה על אחת כמה וכמה.

ויוסף, שידע תורה ואָחָיו נפלו בידיו, למה גִלְגַל עליהם כל גִלְגוֹל הזה, והרי הוא ידע התורה שלימדהו אביו? אלא חס ושלום לחשוב שיוסף גִלְגַל עליהם גִלְגוֹלִים לנקום מהם. אלא לא עשה כל זה, רק להביא בנימין אָחָיו אליו, שתשוקתו היתה אליו. והוא לא עזב את אחיו לנפול. שהרי כתוב, וַיֵּצֵא יוֹסֵף וַיְמַלְאוּ אֶת כְּלֵיהֶם בַּר. וכל זה כדי שלא יפלו.)

...ולכאורה לא מובן כדי לשאול את הקושיא מדוע התנהג יוסף עם אחיו באופן שדבר אתם קשות כו' - לא צריכים להפליא את גודל הענין דנתינת התורה לאדם באופן ד"אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה ויאמר לאדם", ולהביא דוגמא משלמה המלך וכו' – אלא אפשר לשאול קושיא זו בפשטות: הרי בתורה ישנו איסור מפורש ד"לא תקום ולא תטור כו'", ואם כן, כיצד יתכן שיוסף יתנהג באופן הפכי (לכאורה)!!

ועל פי זה צריך להבין: לשם מה מאריך בזהר ש"כיון דברא קודשא בריך הוא לאדם יהב קמיה אורייתא כו' דכתיב אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה כו', שלמה מלכא וכו'!!

...אלא מבואר בכמה מקומות אודות גודל מעלתו של יוסף - שדרגתו היא למעלה אפילו מדרגת האבות, ולכן רק יוסף היה יכול להתעסק בעבודת ה' כדבעי עם היותו מושל בכל ארץ מצרים. היינו. שהיה יכול להתעסק במלאכת שמים ביחד עם כל התעסקותו במלאכה כפשוטה.

ולכן, על ידי כללות הענין דמכירת יוסף למצרים נפעל ירידה בכל העולמות, כי יוסף הוא בחינת היסוד כו'. ועד שעל ידי זה היה כללות ענין הגלות, כולל הענין דעשרה הרוגי מלכות וכו'

והנה, מאחר שמכירת יוסף (וכל הענינים הבלתי רצויים שנגרמו כתוצאה מזה) היתה, על ידי אחיו, רצה יוסף להענישם כדי שיכופר להם כו'. זאת אומרת: כוונת יוסף בעונש זה לא היתה לשם נקמה בעלמא חס ושלום, אלא כדי לנקותם ולטהרם מפגם זה.

ועל דרך המבואר באגרת התשובה^[3] ש"ביסורין קלין בעולם הזה ניצול מדינים קשים של עולם הבא, כמשל הילוך והעתקת הצל בארץ טפח, לפי הילוך גלגל השמש ברקיע אלפים מילין וכו'", ועל דרך זה בענינו: כדי לפטור אותם מהעונש בבית דין של מעלה (ששם העונש הוא חמור ביותר!), רצה יוסף להענישם עונש קל בעולם הזה (על ידי זה שדבר אתם קשות כו').

ולכן, אין להקשות כיצד התנהג יוסף באופן כזה כאשר ישנו הציווי ד"לא תקום" - כי זה לא היה ענין של נקמה כלל וכלל.

אלא קושיית הזהר היא רק לאחרי שמבארים את גודל מעלת התורה – על פי מה שכתוב "אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה ולבתר ויאמר לאדם". והביאור בזה:

איתא בביאורי הזהר (בתחלתו) ש"ראה ויספרה הן מחשבה והרהור, הכינה וגם חקרה הן דיבור ומעשה כו".
זאת אומרת, שהתורה ישנה בכל הדרגות כולם.

והנה, ארבע הדרגות הנזכרות לעיל ("ראה ויספרה הכינה וגם חקרה") הם כנגד ארבע עולמות אצילות
בריאה יצירה עשיה, זאת אומרת. שהתורה נמצאת בכל העולמות כולם. ועל זה נאמר "ויאמר לאדם", היינו,
שכל הדרגות שבתורה (כולל התורה כפי שהיא בעולם האצילות) ניתנו לאדם.

ועל פי זה מובנת קושיית הזהר: מאחר שהתורה היא "תורת חסד", ובפרט כפי שנמצאת בעולם האצילות,
ששם נאמר "לא יגורך רע", וכל הדרגות שבתורה (כולל התורה דעולם האצילות) ניתנו לאדם למטה, וכל זה
צריך לפעול בכל ארבע הדרגות שבאדם, החל ממחשבה והרהור עד לדיבור ומעשה - הרי המעשה בפועל
צריך להיות מתאים עם המחשבה והכוונה, ואם כן, כאשר הכוונה היא לדבר טוב, הרי זה צריך להתבטא
במעשה שהוא טוב באופן גלוי?!

ועל זה מתרץ בזהר - "כל דא לא עבד אלא לאייתאה לאחזה בנימין לגביה כו", היינו, שכוונתו בזה לא היתה
להענישם כו", (שעל זה אפשר לשאול שהכוונה והמעשה צריכים להתאים זה לזה), אלא כוונתו היתה
שבנימין יבוא אליו.

ועל דרך מאמר רבותינו ז"ל "ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל אלא שזכותו גרמה
לו כו" - הנה על דרך זה מובן גם בנוגע לרצונו של יוסף שבנימין ירד אליו (שירידתו לא תהיה כפי שירד
יוסף למצרים).

קטע משיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה, רשימת השומעים בלתי מוגה.
תו"מ ה'תשמ"ב ח"ב ע' 626.

[1] איוב כח, כז.
[2] שם כח, כח.
[3] פי"ב.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעיני הרב גבריאל נח זוגותו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צביה זלאתע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה